

ПОЛІТИЧНІ ІДЕОЛОГІЇ

Політика як практична діяльність завжди має ідеологічне обґрунтування.

Політична ідеологія – це сукупність своєрідних світоглядних і політичних принципів, які орієнтують на розбудову суспільного ладу. Політична ідеологія виражає інтереси певних суспільних груп і має за мету впровадити у суспільну свідомість власні підходи до оцінки минулого, сьогодення і побудови майбутнього.

Політична ідеологія лібералізму

Лібералізм – це політична ідеологія, в основі якої лежить повага до прав особистості, життя людини визнається найбільшою цінністю, а її свобода є вищим суспільним ідеалом.

Лібералізм виник у 17-18 ст. Його засновниками є Дж. Локк, А. Сміт, Ш.-Л. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант та інші мислителі. Передумовами появи лібералізму були Відродження, Реформація, епоха первісного накопичення капіталу, які визнали права і свободи людини пріоритетними.

Базові цінності лібералізму: пріоритет прав і свобод громадян над державою; абсолютна цінність людського життя; природна (від народження) рівність всіх людей; здатність кожного індивіда до духовного прогресу.

Ставлення лібералів до держави. Держава – це “необхідне зло”, треба примиритися з існуванням держави і обмежити її втручання у життя людей. Держава має бути тільки “нічним сторожем”, тобто забезпечувати і гарантувати права і свободи громадян. Вплив держави на економіку – мінімальний, тому що економічна сфера розвивається за законами ринку.

Еволюція лібералізму.

Класичний лібералізм не визнає право держави контролювати економіку, але у 1920-1930-х рр. у країнах Заходу відбувся занепад економіки – “Велика депресія”. Це спонукало лібералів переглянути свої погляди на роль держави і визнати необхідність державного втручання в економіку. Економіст Дж. Кейнс був автором теорії “нового, або соціального лібералізму”, яка передбачала посилити контроль держави над економікою. Держава мала більшу частину прибутку спрямовувати на розвиток соціальної сфери: вирішення проблеми безробіття, підтримка малозабезпечених верств населення та ін. Таким чином з'являється ідеологія **неолібералізму**. Практичне втілення ця ідеологія отримала у “новому курсі” Ф.-Д. Рузвельта (США). У XX ст. ідеологія неолібералізму має досить велике поширення. Сучасні неоліберали визнають обмежені можливості ринку у регулюванні економічних відносин і зростаючу роль держави у суспільстві.

Політична ідеологія консерватизму.

Консерватизм – політична ідеологія, спрямована на збереження і підтримку існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад.

Ідеологія зародилася у кінці 18 ст. як реакція феодално-аристократичних кіл Європи на Французьку буржуазну революцію. Ідеологи консерватизму – Е. Берк, Ф. Шатобріан, Л. Бональд, Ж. де Местр та інші мислителі.

Базові цінності консерватизму: авторитет церкви, сім'ї, школи; культ традицій, національної культури, патріотизму; пріоритет інтересів держави над інтересами індивіда; прагматизм, здоровий глузд, скептицизм; історична єдність минулого, сьогодення і майбутнього; поступовість і обережність процесу соціальних змін; визнання природної нерівності людей.

Консерватори є противниками революцій і різких соціальних змін, визнають тільки поступове реформування різних сфер життя. Вважають, що суспільство не можна будувати за схемами, а потрібно шукати позитивне у минулому і впроваджувати цей досвід у життя.

Ставлення консерваторів до держави. Держава – це соціальна цілісність, яка передує індивіду. Держава як політичний інститут існувала завжди і ніколи не зникне, змінюються тільки окремі її елементи. Держава має право втручатися у життя індивіда, тому що колективні інтереси важливіші, ніж інтереси окремої людини. Е. Берк – “до недоліків держави треба ставитися обережно, як до ран своїх батьків”.

Еволюція консерватизму.

У 1970-х рр. спостерігається наближення консерватизму до ідеології лібералізму – з'являється ідеологія **неоконсерватизму**. Зокрема, неоконсерватори переглянули питання щодо ролі держави в економічних процесах і вирішили, що потрібно послабити контроль держави над економікою. Мають паралельно існувати державна, приватна, колективна власність. У руслі неоконсервативної ідеології здійснювали економічну політику уряди М. Тетчер (“тетчеризм”) і Р. Рейгана (“рейганоміка”). Без змін залишилися традиційні цінності консерваторів: сім'я, релігія, мораль. Неоконсерватори визнають, що класична демократія є шкідливою, тому потрібно поєднати волю народу і владу еліт.

Політична ідеологія соціалізму.

Соціалістичні ідеї рівності, свободи, колективізму з'явилися дуже давно і простежуються у релігійних вченнях, поглядах представників утопічного соціалізму Т. Мора і Т. Кампанелли. У XIX ст. оформлюється **ідеологія соціалізму**, в основі якої лежать ідеї досягнення соціальної рівності, соціальної

справедливості, братерства, колективізму, спільної власності на засоби виробництва.

Найповніше **базові цінності соціалізму** відображені у **марксистському вченні** (К. Маркс, Ф. Енгельс). Марксисти виділяли дві стадії розвитку соціалістичного суспільства:

1. Власне **соціалізм** – в економічній сфері діє принцип – “від кожного – за здібностями, кожному – за результатами праці”.
2. **Комунізм** – безкласове суспільство, засноване на колективізмі, суспільній власності на засоби виробництва. В економічній сфері діє принцип – “від кожного – за здібностями, кожному – за потребами”. Передбачалося поступове відмирання держави, тому що окремі її функції стануть непотрібними. У комуністичному суспільстві мала змінитися свідомість людей, які подолають свій егоїзм, будуть працювати на загальне благо, не матимуть потреби у накопиченні багатств, розвиватимуться духовно.

Перехід від капіталізму до соціалізму можливий тільки за соціалістичної революції, яку здійснює робочий клас як найбільш свідоме верства населення.

Різновиди соціалізму:

Більшовизм – ця ідеологія поділяє базові принципи марксизму, але більшовизм більш радикальний. В.І. Ленін доповнив марксистську ідеологію такими принципами:

1. Диктатура пролетаріату – це диктатура партії;
2. Принцип “демократичного централізму” – інтереси пролетаріату представлені групою вождів;
3. Ідея експорту революції в інші країни під гаслами “пролетарського інтернаціоналізму”;
4. Здійснення революційного терору;
5. Ідеологізація всіх сторін життя;
6. Ворожість до інакомислячих.

Соціал-демократія – політична ідеологія, орієнтована на еволюційний розвиток суспільства і впровадження принципів демократії у всі сфери суспільного життя. Засновником є **Едуард Бернштейн**, який заперечив вчення К. Маркса про революцію, класову боротьбу і диктатуру пролетаріату. Він обґрунтував програму реформ і поступової трансформації капіталізму в соціалізм.

Соціал-демократи визнають принципи соціального партнерства, парламентаризму, плюралізму, виступають за поєднання державного регулювання економікою і ринкових механізмів, за мирне співіснування держав з різним суспільним ладом. Цінностями для них є свобода, рівність, справедливість і солідарність, тому соціал-демократи проголошують соціальну захищеність мас.